

A jótett.

Péld. 25. r. 21. v. «Ha éhezik, aki téged gyűlöl: adj enni néki kenyeret; és ha szomjuhozik, adj néki inni vizet.»

Évszázadok hosszú sora tűnt el, mióta a keresztény világ szent könyvünk kincsei közt birja a felolvasott példabeszédet; s évszázadok hosszú sora telt el ezt megelőzőleg amaz időtől fogva, a mikor az a bölcs király gyűjteményei közé felvéve, írásba foglaltatott; és még mennyi ideig járhatott az szájról-szájra, örök hagyománykép adatván át az atyáktól a fiaknak!?... Ugy vagyunk szokva, hogy a Krisztus előtti időt a sötétség, a babona és ember-telenség korának nevezzük, mely nélkülözte a hitet, a reménységet, az Isten igaz ismeretét s így az erkölcsöknek is vadságában élt; és szeretünk rendesen dicsekedni, hogy Jézus születése óta más ábrázatot nyert a világ és óriási léptekkel haladt elő az emberiség a tökéletesség útján hitben és tudásban, reményben és bölcs tapasztalati intelmekben. Szeretjük mondani, hogy Jézus az ó-embert eltörölte és újat teremtett, újat hívott életre. S ilyenkor rendesen mindig úgy értelmezzük ez állítást, hogy mindaz, ami régi, a régiség világával együtt megszűnt és új eszméknek, új elveknek, új igazságoknak és új életbölcességnek adott helyet. Pedig a mélyebb belátás és okosabb gondolkozás előtt ez nem épen így van. Már Jézus megmondta: „nem jöttem, hogy a törvényt eltöröljem, hanem, hogy azt betöltssem“. Ami igazság volt tehát régen, az továbbra is annak maradt; a bölcs élettapasztalatot, a gyakorlati kipróbált életbölcességet nemhogy eltörölte volna, hanem még erősebbé tette az ujult idők újabb szelleme.

„Ha éhezik, a ki téged gyűlöl: adj enni néki kenyeret; és ha szomjuhozik! adj néki inni vizet“. Ó-szövetségi szólás ez, de új szövetségi szellem nyilatkozik meg e szavakban s az új nemhogy megsemmisítené, hanem még megerősíti a régi igazságot. Ember volt tehát az ember régen is; ember, tele vágyódással és gyarlósággal, önmaga és mások elleni küzdelemmel s az örök jó felé való

törekvéssel; ember volt az ember, kinek kebele most nyugodt volt, mint a napnak csendes alkonya, majd viharos és vészes, mint a tengernek zajongása. Erőt vett most rajta a jó indulat s az áldott béke olajágát hordta szét embertársainak, majd irigykedett és gyűlölt, melynél fogva tajtékzó hab módjára csapott rá embertársának élte hajójára, hogy azt elborítsa, szétzuzza. És folyt a küzdelem a jó és gonosz közt. S a küzdelem erős, a csata heves volt; most egyik, majd a másik került felül, de állandó uralmat magának egyik sem biztosíthatott. Ha kifáradt a küzdelemben a test, folytatta azt az ész, a szív, a lelkiület, a lélek s állandóbb győzelmi eszközül így találta ki a szív, a lélek és hagyta örökül nekünk e bölcsességben utólérhetetlen, annyi száz év tapasztalata által kipróbált és igazolt eszmét: „ha éhezik, a ki téged gyűlöl; adj enni néki kenyeret; és ha szomjuhozik: adj néki inni vizet“. A mi azt jelenti, hogy a jó a gonoszszal szemben, ennek legyőzésére, sőt meghódítására mindig a jóságot, a jótett fegyverét állítja oda. Ez ó-testamentumi eszme nemcsak alapelve lett a kereszténységnek, hanem annyi emberöltön át mindinkább és inkább használt és egyszersmind napról-napra fénylőbb és sikert aratóbb fegyvere is.

Az ember ma is ember, kinek keblét most nemes érzelem dagasztja, majd pedig gonosz szellem, irigység, gyűlölség hányja magasra. A küzdelem tehát ma is foly a jó és rossz, az igaz és hamis közt s a leghathatósabb fegyver a szent ügy diadaláért ma is a jóság, a jótett. Jertek, elmélkedjünk hát *a jótetről*, mint a *győzelem legerősebb eszközéről* és így *a művelődés hatalmas tényezőjéről, terjesztőjéről*.

* * *

A jótett a győzelem legerősebb eszköze. Legyőzni, meghódítani mindig ellenségeinket akarjuk akár önmagunkban, akár önmagunkon kívül lássuk is azokat. Mert tagadhatatlan tény, hogy a bennünk feltámadó érzelem viharok, gonosz indulatok épen oly, sőt legtöbbször nagyobb ellenségeink, mint a rajtunk kívül állók. Kétféle ellenséggel küzdünk tehát: a mi belső és a mi külső ellenségeinkkel. És mily csodálatos: jótettet ajánlani ellenségeinkkel szemben; a jótettet tekinteni olyannak, mint a mely legerősebb eszköze a győzelemnek! Hiszen az emberi természet még nem eléggé szelid, sőt

nagyon kegyetlen; ellenségeit lebunkózni, megsemmisíteni, lábai előtt heverni, megalázkodva szereti és akarja látni az ember, nem pedig fölemelni, boldogítani, melyet a jótett rendesen eredményez. Gyűlölni s a gyűlölttel jótenni, irigykedni s az irigyeltet mégis szolgálni: oly ellenmondások ezek, melyek alig férnek össze az emberi természettel. És mégis ki kell mondanunk, hogy a jótett a mi győzelmünknek legerősebb eszköze; a jótett az, mely nemcsak lefegyverez, legyőz és meghódít minden ellenséget, hanem egyszersmind felemeli, építi is azt. És a jótéteménynek, mint fegyvernek, kettős ereje van; győzelmet ad az egyénnek egyfelől önmaga, másfelől pedig ellenei felett.

Igen! győzelmet ad önmagunk felett. Mert, hogy a jótett fegyverét másokkal szemben kezünkbe vehessük, első sorban önmagunkat kell legyőznünk; önmagunkat, önmagunkban azokat a nemtelen érzelmeket, melyek még mindig készek amaz ó-testamentumi elvet követni a küzdelemben: „fogat fogért, szemet szemért“. Önmagunkat kell legyőznünk, vagyis a feledés, megbocsátás és szeretet érzelmeit felöltönnünk, hogy készek legyünk mi is, mint Jézus, imádkozni még ellenségeinkért is és nem sirni a mi veszteségünk felett, ha másoknak abból megmentés terem; önmagunkat kell legyőznünk, melynél fogva a jótettet nem kölcsön, hanem ingyen kell adnunk, sem hálát, sem szeretetet nem várva, hanem örülve a mások boldogulásának és hálát adva saját lelki erőnkért Istennek. Önmagunkat, hibáinkat, gonosz érzelmeinket, ferde nézeteinket, gyarlóságunkat kell legyőznünk első sorban, hogy aztán másokkal is jót tehessünk s őket is meghódíthassuk.

Az önmagunk feletti győzelmet követi a mások feletti győzelem-aratás. Közelíts erőszakkal, makacssággal embertársadhoz s nála még nagyobb erőszakot, még kitartóbb makacsságot fogsz találni. Az ütést rendesen visszaütni törekednek; a boszu boszút, a lenézést és megvetést rendesen mindig csak lenézést és megvetést szülnek, a rágalomnak és kisebbítésnek ugyancsak ezek lesznek ellenfelei. Nem jó eszközök tehát ezek; nem olyanok, melyekkel győzni, meghódítani lehet valakit, mert ha legyőzik is ezek ellenfeleiket, a győzelem rendesen csak ideig-óráig tartó; csak addig, míg a legyőzött összegyűjtheti újból erejét, hogy visszamérje a ráütött csapást, melynek boszuló ereje, mint valami vulkán ég keblében.

De közelíts ellenségedhez a jótett, a szeretet érzetével s más világot fogsz akkor teremteni magad és mások körül. Tégy jót ellenségeddel, s ezzel őt gondolkodóba ejtve, elveszed fegyverének élet, majd ismerni, becsülni fog téged, végül pedig jó embereddé, barátoddá lesz a szeretet jegyében s csodálkozni fog egykori tévedésén. Nagy vagyonodat irigylik? állíts abból emberbaráti nemes intézeteket, vedd pártfogásodba a nyomorgót, védelmedbe az üldözöttet s vége lesz az irigységnek. Hatalmadért lépten-nyomon gyűlölnék, kisebbitenék? Mozdítsd csak elő ezzel elleneidnek is javát, boldogságát s látni fogod, mint hódolnak meg egész önként ellenségeid előtted. És így van ez mindenütt, mindenfelé az egész vonalon. Örökké igaz marad hát ama nagy életbölcesség: „ha éhezik, a ki téged gyűlöl: adj enni neki kenyeret: és ha szomjuhozik: adj neki inni vizet“. A mi azt jelenti, hogy a jótett, a jótétemény a győzelem legerősebb eszköze önmagunkkal és másokkal szemben.

* * *

A jótett a mivelődésnek is hatalmas tényezője, terjesztője. Jótétemény jó sziv, jó lélek nélkül nem lehet, s míg az ember jó sziv, jó lélek birtokába jut, addig sok oly dolgot kell megszereznie, mit mivelődése tényezőjének tekintünk. Megismerni az embert és önmagunkat, vágyódásainkat és gyarlóságainkat, biztos irányt adni elveinknek és munkálkodásunknak: mind oly dolgok, melyek új menetet adnak gondolatainknak, új teret nyitnak cselekvéseinknek s így elősegítik mivelődésünket.

A jótett, a jótétemény mivelődésünknek hatalmas tényezője, terjesztője. Mert mikor belátjuk, hogy embertársainkkal nem durván, hanem szeliden, nem kihívóan, hanem békitően kell bánnunk; akkor első sorban saját szivünket, saját lelkünket és gondolatainkat kell átdolgoznunk. Már pedig minden ilyen átdolgozás mélyebb érzelmet, magasztosabb gondolatot igényelvén, csak ahoz vezet minket közelebb, a mit mivelődésnek, miveltségnek nevezünk. Mikor jótettet igyekszünk gyakorolni embertársainkkal, sőt ellenségeinkkel szemben is: akkor első sorban önmagunkat kell átdolgoznunk, mintegy új lénynyé teremtenünk. Le kell győznünk magunkban ama sok indulatot, szenvedélyt és szeszélyt, melyek oly gyakran jellemzik tetteinket és foltot vetnek életünkre. Le kell győznünk, le kell vetkeznünk

mindama tulajdonságokat, melyek korlátot állítván közénk és embertársaink közé, csak elhidegülést eszközölnek; és fel kell öltöznünk mindazt, mi az embert nemcsak közelebb hozza, hanem össze is köti, egygyé teszi embertársával. Mikor pedig minden rossz tulajdonságot levetni és minden nemest magunkra öltetni igyekszünk: akkor már öntökéletesbitésünkön fáradunk s ráléptünk a mivelődés lépcsőjére, a melyen való haladásunknak a jótett a hatalmas tényezője.

És így áll ez embertársainkra nézve is. Mikor őket jótetteink által meggyőztük, meghódítottuk, ezzel nemcsak őket nyertük meg a magunk részére, hanem bennük is egy új élet alapját raktuk le, mert a jótett által való felülkerekedés nem legyőzést, hanem inkább meggyőzést jelent. Azt jelenti, hogy nem az erőszak, hanem a világosság, az igazság és szeretet fegyverének hódoltak meg és pedig nem kényszerítve, hanem önként. De, míg ide jutottak, addig valóságos forrongás ment át keblükben és gondolatvilágukban. Forrongás, melynél fogva elnyomták ők is keblükben az összes nemtelen gondolatokat és érzelmeket, levetkőzték a gyűlöletet, irigységet, a boszút és rágalmat, helyet készítvén a világosság, igazság és szeretet szellemeinek és felöltözték az alázatosság, szerénység és békesség öltönyét, melyeknek ékköve a mélyebb belátás, tisztább gondolat és magasztosabb érzés. Ezek pedig már miveltségre vallanak. Így lesz a jótett nemcsak önmagunkra, hanem embertársainkra nézve is a miveltségnek hatalmas tényezője, terjesztője.

„Ha éhezik, a ki téged gyűlöl: adj enni néki kenyeret; és ha szomjuhozik: adj néki inni vizet“. Régi példabeszéd, de minden időben érvényes, igaz eszme, melynek a kereszténység alapelve; a jótett a jelszava. Győzni akartok önmagatok és embertársaitok felett? Leghatalmasabb eszköz erre: jót tenni mindenekkel még ellenségeitekkel is. A jótéteményben rejlik önmagatoknak és embertársaitoknak mivelődési eszköze is, mert a jótét a miveltségnek hatalmas tényezője, terjesztője. Ne csak másért, hanem önmagatokért is tehát, jót tegyetek még ellenségeitekkel is, hogy emelkedjetek így ti magatok és emeljetek másokat is az igazi lelki miveltségben mindörökké. Ámen.